

industry relations with entities that provide agriculture with material and technical resources and manufacturing industries that process agricultural raw materials have been grounded. The necessity of inter-branch reform of the financial and distribution relationships, combined with efficient use of available resource potential of the agricultural sector, including agricultural land have been considered. The scientific interpretation and content of economic categories "inter-sectoral collaboration" have been summarized, areas of cooperation of production and exchange of products as a result of the social division of labor have been singled out. It has been proved that the cause of the imbalance of inter-sectoral exchange is the specificity of agriculture and its economic situation is in direct proportion to the nature of inter-sectoral cooperation between the entities. The need to introduce regulation mechanism of inter-branch relations is relevant in this context. The strategic approaches to pricing policy for agricultural products, development of agricultural market and the objectives of state regulation of inter-industry relations have been emphasized in the article. A comparative analysis of the existing disparity in prices for agricultural and industrial products shows that prices for crop and livestock grow slower than for industrial products, which adversely affects the reproduction of consumed resources in agricultural production. Solving these problems of inter-branch relations in the agricultural sector on the formation parity prices is possible through the implementation of conceptual principles based on formation of equivalent prices for industrial and agricultural products. Purchase prices also need improvement at which the state buys agricultural products and some other products of agricultural producers for state needs. The main strategic goals of the agricultural market and its infrastructure have been highlighted, their direct impact on the specific formation of inter-branch relations of entities of agrarian sphere has been outlined. Influence of modern agro-industrial integration processes, including: corporatization, cooperation, contracting, clustering on the formation of inter-sectoral organizational and economic relations has been grounded. The positive and negative aspects of agricultural holdings activities in Ukraine have been shown.

Keywords: inter-branch and economic relations, agricultural market, pricing, government regulation.

Одержано 09.04.2015 р.

УДК 331.35

Ліхоносова Ганна Сергіївна,
к.е.н., доц. кафедри оподаткування і соціальної економіки,
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

МІСЦЕ ФЕНОМЕНУ СОЦІАЛЬНОГО ВІДТОРГНЕННЯ В СУЧАСНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЯХ

У Конституції України зазначено, що кожна людина має право на вільний розвиток своєї особистості, права і свободи людини не можуть бути скасовані або обмежені. Однак, ці принципи не мають реальної реалізації на території України. Метою статті є визначення сучасного місця феномену соціального відторгнення за умов значних соціально-економічних зрушень та трансформацій в Україні. Специфіка дослідження зумовлює необхідність використання фундаментальних положень світової економічної літератури, регіональної і просторової економіки, управління соціально-економічними системами, що в сукупності проявляється в застосуванні низки теоретико-методологічних підходів, спеціальних та загальнонаукових методів, таких як: методи спостереження і узагальнення при визначенні передумов соціального відторгнення; методи експертного дослідження при визначенні пріоритетних напрямів соціального залучення; монографічного аналізу при визначенні тенденцій та напрямів поширення феномену соціального відторгнення в умовах соціально-економічних перетворень; системний підхід при обґрунтуванні причин соціального відторгнення; рефлексійні методи при виборі управлінських рішень щодо соціально-економічного розвитку. Наукова новизна дослідження полягає в виокремленні соціального відторгнення з позитивним та негативним вектором спрямування як для поведінки особистості, так і суспільства та економічного стану України в цілому шляхом трактування соціального відторгнення в якості наслідку негативної соціальної мобільності. Також запропоновано новизною статті є фінансова складова забезпечення шляхів подолання негативного соціального відторгнення та впровадження програм соціального залучення. Напрямами подальших досліджень є формування мотиваційного механізму націленості молоді на здобуття вищої освіти, метою якого є не тільки задоволення інтересів індивідумів в освіті, але й одночасно виступає ресурсом соціальної мобільності, яка і визначає життєві стратегії тих, хто навчається. Іншим стратегічним напрямом досліджень в рамках подолання негативного соціального відторгнення слід зазначити розвиток мережі організацій, що надають соціальні послуги, механізмів соціально-економічної залученості, а також надання ключових позицій управління ними неурядовим організаціям через запровадження механізму підтримки громадських ініціатив на місцевому рівні.

Ключові слова: соціальне відторгнення, соціальне залучення, соціально-економічний розвиток, суспільні трансформації, національна свідомість, подолання бідності, ступень відторгнення, якість життя.

ВСТУП

Загальновідомо, що метою життя є рух та боротьба. Але питання в тому, за що має боротися людина. Якщо її життя складається тільки з боротьби за їжу та тепло, не виявиться вона під загрозою втрати своєї людяності? А якщо при цьому суспільство людей більш благополучних виштовхує її зі свого комфортного середовища, сприймаючи її як претендента на суспільні блага, належні йому?

Сьогоденна глибока кризова соціально-економічна ситуація та реальні показники макро- та мікроекономічного стану України доводять негайну необхідність підняття національної самосвідомості, розробки і впровадження механізмів прийняття адекватних особистісних рішень, підвищення соціальної та економічної активності, соціальної мобілізації, що дозволить забезпечити суспільну залученість, як результат соціально-економічної трансформації населення, сприяє підвищенню рівня добробуту населення, поліпшення якості життя.

Соціальне відторгнення як соціально-економічне явище може торкнутися кожного члена суспільства, воно не є статичним явищем. Для кожної людини існує ризик опинитися поза суспільством. Уразливі групи населення дійсно значною мірою представлені серед тих, хто вважається відторгнутими; але не всі особи в цих групах є відторгнуті, при цьому не всі відторгнуті особи належать до таких груп.

Постановка проблеми. Безумовно, кожна людина залишається членом соціуму, але зараз в Україні назріває тенденція гострого соціального відторгнення, що виражається в соціальній пасивності населення. Відображається це в низькому рівні життя, обмеженому доступі до якісної освіти, особливо вищої, неможливості отримати необхідні медичні послуги, недостатності доходів, поганих житлових умовах, низькому статусу на ринку праці і відсутності перспектив.

У Конституції України [1] зазначено, що кожна людина має право на вільний розвиток своєї особистості, права і свободи людини не можуть бути скасовані або обмежені. Громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Ці положення відповідають європейському законодавству. Кожному гарантується свобода пересування, свобода слова, світогляду і віросповідання, об'єднання у політичні партії та громадські організації, право на працю, на підприємницьку діяльність, на соціальний захист, на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї, на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування, безпечне для життя і здоров'я довкілля, на освіту тощо. Однак, ці принципи не мають реальної реалізації на території України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Європейською соціальною хартією, яка була ратифікована Верховною Радою України Законом України від 14 вересня 2006 р. № 137-V, соціальне відчуження визнано однією з найбільш актуальних проблем сучасності [2].

Згідно з визначенням ЮНЕСКО, соціальне

відторгнення (воно ж – соціальна ексклюзія, соціальне виключення, соціальне відторгнення) – це ситуація, в якій індивіди та групи не мають можливості користуватися соціальними правами, виконання яких гарантується їм міжнародними, національними та місцевими нормативно-правовими актами [3, с. 28].

Дослідження, проведене вченими з університету Джона Хопкінса, показало, що соціальне відторгнення підсилює образне мислення, особливо у самодостатніх людей. «Для людей, які в принципі не відчують себе частиною натовпу, соціальне відторгнення сприяє розвитку креативного мислення і може служити формою підтвердження», зазначає Шерон Кім [4]. Іншими словами, відторгнення служить підтвердженням самодостатнім людям, що вони унікальні і не схожі на інших. Для таких людей це розходження є позитивним, що призводить до зростання творчого потенціалу.

Наразі соціально-економічний стан країни викликає занепокоєння щодо негативних наслідків соціального відторгнення. Соціальне відторгнення має протилежний ефект на людей, яким важливо бути частиною групи: воно блокує їхні когнітивні здібності. Професор Корнельського університету Ш. Кім [4] разом з колегами Л. Вінсент та Дж. Гонсало провели численні психологічні та соціологічні дослідження щодо виявлення впливу соціального відторгнення на людей, які пишаються своєю унікальністю. Такі люди в рамках дослідження авторами названі як володарі «незалежної самоконцепції» [5].

З цього виходить, що соціальне відторгнення може мати й позитивні наслідки, однак залишається питання: які ж умови повинні бути створені в макроекономічній ситуації та які фактори мають спонукати такі трансформаційні рефлексії. Зважаючи на те, що в Україні соціальне відторгнення у більшості випадків є наслідком недосконалої та негативної соціальної мобільності та майже кожен у тому чи іншому ступені є соціально відторгненим, кожному члену суспільства варто визначитися з вектором спрямованості власного соціального відторгнення.

Мета статті (постановка завдання). Метою статті є визначення сучасного місця феномену соціального відторгнення за умов значних соціально-економічних зрушень та трансформацій в Україні.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Соціальне відторгнення в Україні слід визначити як процес, при якому окремі групи населення або окремі люди не мають можливості повною мірою брати участь у суспільному житті внаслідок своєї бідності, відсутності базових знань і можливостей, або в результаті дискримінації. Це відокремлює їх від працевлаштування, отримання доходів і можливості навчання, а також від соціальних та суспільних інститутів і заходів. Вони мають обмежений доступ до влади і прийняття рішень органами влади і, таким чином, часто не можуть прийняти участь у процесах розробки та прийняття рішень, що впливають на їхнє повсякденне життя.

Терміни «соціальне відторгнення», «соціальне

залучення» та «участь у громадському житті» не мають законодавчого закріплення в Україні, не поширені у фаховій літературі та в офіційних документах з соціальної політики та економіки.

Україна проголосила своєю метою розвиток соціально-орієнтованої ринкової економіки, визначає розвиток людини основою соціальної політики держави і ступеня економічного та соціального

прогресу країни. Для досягнення цієї мети українське суспільство має об'єднатися навколо ідеї людського розвитку та подолання тенденцій соціального відторгнення. Більш детально дослідити шляхи подання означених тенденцій дасть аналіз історичного дискурсу змісту поняття «соціальне відторгнення» (табл. 1).

Таблиця 1

Історичні тенденції трансформації змісту поняття «соціальне відторгнення»

Історичний період	Зміст поняття «соціальне відторгнення»
60-і роки XX ст.	Пояснення існування певної групи населення на «узбіччі економічного прогресу». Тут використання поняття обмежується описом механізмів відтворення потомственного субпролетаріата. Ця маргінальна група соціально не пристосована в силу індивідуальних недоліків, головні з яких – безвідповідальність і непередбачливість. Дана теза визначив здійснення соціальних програм, покликаних «навчити жити» таких людей. Головною в цьому підході стає проблема соціальної нерівності та його відтворення.
70-і роки XX ст.	Індивідуальний, а колективний феномен, що виникає в результаті функціонування соціальної системи. При цьому в якості причин виникнення виключення називаються наступні соціальні процеси: урбанізація; стандартизація шкільної системи; зміна звичного середовища, викликана професійною мобільністю; нерівність у доходах і доступі до медичного обслуговування і т. д. Приходить усвідомлення, що відторгнення поширюється не тільки на маргінальні групи, але і на всі верстви населення. Такий підхід визначив стратегію дії, засновану на попередженні соціального відторгнення.
80-і роки XX ст.	Термін «соціальне відторгнення» витісняється терміном «нестабільна ситуація», яка зв'язувалася в основному зі зростанням безробіття і можливістю «благополучних» громадян опинитися в ролі мимоволі виключених («нових бідних») із соціальних процесів. Соціальна підтримка стала орієнтуватися в першу чергу на допомогу, що надається сім'ям у разі потреби, що виникла внаслідок безробіття.
90-і роки XX ст.	Поняття «соціальне відторгнення» наповнюється новим змістом. Воно стало зв'язуватися не стільки з відтворенням бідності (нерівності), скільки з розривом соціальних зв'язків і кризою ідентичності. Обумовлено це в першу чергу тією обставиною, що в розвинених європейських країнах відбулася деяка стабілізація рівня бідності в економічному сенсі, однак це не зменшило процес соціального виключення, яке розповсюджується все ширше і зачіпає (в потенції або реально) майже всіх членів суспільства. Таким чином, соціальне виключення визначається як результат ослаблення соціальних зв'язків, «...який в реальності узаконює нерівну здатність індивідів пристосовуватися до швидких змін і вступати в боротьбу всіх проти всіх». Наслідком вийняту стає «соціальна дискваліфікація».
XXI ст.	Європейський Союз визначає соціальне відторгнення як процес, за якого окремі групи населення або окремі люди не мають можливості повною мірою брати участь у суспільному житті внаслідок своєї бідності, відсутності базових знань і можливостей, або в результаті дискримінації. Це відокремлює їх від працевлаштування, отримання доходів і можливості навчання, а також від соціальних і суспільних інститутів та заходів. Вони мають обмежений доступ до влади та прийняття рішень органами влади і, таким чином, часто не можуть взяти участь у процесах розробки та прийняття рішень, що впливають на їх повсякденне життя.

Джерело: узагальнено автором на підставі [3, с. 28; 6]

Серед найбільш поширених причин соціального відторгнення можна назвати дуже високий рівень соціальної нерівності, дуже велику диференціацію в оплаті праці, відсутність соціальних гарантій. Встановлений прожитковий мінімум нижче, ніж базові потреби людини. Ще одна проблема – наслідок умов, в яких відмовилися люди: відторгнення, відчуття власного безсилля, своєї неповноцінності. Хтось отримує прибуток за рахунок діяльності в системі управління, причому управляє настільки погано, що його наймані працівники отримують дуже низьку заробітну плату. А це показник нестачі роботи управління, а не найманого працівника. У нас же часто все списують на лінь найманого працівника, його

небажання багато, інтенсивно і якісно працювати. Хоча створення умов для нормальної праці – це завдання управління.

Тому що соціальне відторгнення якраз і пов'язане з тим, що правила життя людини встановлюються не їм, а іншими людьми. Таке відторгнення реалізується в практичному житті через різні форми:

- економічне відторгнення – нестійкість на ринку праці, недостатність доходів для задоволення базових потреб населення;

- культурне відторгнення – ситуація, коли носії суспільних цінностей не цінують те, що людина робить, не бачать значимість цієї роботи. Культурне

відторгнення може бути як специфічним (наприклад, у випадку етнічних груп, іммігрантів, мовних меншин), так і більш загальним, коли доступ до культури обмежений через комбінації економічних і соціальних проблем;

– соціальне відторгнення – ситуація, коли формується дистанція між індивідом, що потрапив в уразливе становище і його оточенням.

Соціально відторгнута людина живе в суспільстві, є його членом та носієм соціальних традицій, але воно його не сприймає. Сьогодні є багато структурних причин виключення з суспільства, не пов'язаних з особистим вибором людини.

Соціальне відторгнення означає відсутність доступу до ресурсів, прав, товарів і послуг, а також нездатність або обмеженість можливості брати участь у різних аспектах життя суспільства. Безробітний, наприклад, може легко стати бідним, що зумовлюється відторгненням від роботи, а отже і доходів від зайнятості та спричиняє залежність від соціальної допомоги. Економічна депривація обмежує участь у громадському житті суспільства, відпочинку, діяльності сім'ї та доступі до медичних і соціальних послуг. Це може викликати відчуття маргінальності та своєї незначної цінності для суспільства, що своєю чергою призводить до почуття сорому та пасивності. Наслідком може стати втрата (або відмова) від своєї соціальної мережі, скорочення соціальних контактів і нездатність жити відповідно до соціально прийнятих норм і цінностей, подальша стигматизація та дискримінація.

В сучасних трансформаційних умовах українського соціально-економічної ситуації соціальне відторгнення має як об'єктивні, так і суб'єктивні виміри та прояви. Зокрема, об'єктивним відторгненням є довготривале безробіття, яке зазвичай спричиняє втрату доходів, а отже і можливості вести традиційний для себе спосіб життя. Суб'єктивно це сприймається як втрата соціального статусу, часто друзів і взагалі соціальних контактів. Проте, слід зазначити, що далеко не завжди суб'єктивні і об'єктивні ознаки відторгнення співпадають – те, що одні люди сприймають надзвичайно гостро, іншими може сприйматися як тимчасові негаразди. Так само як і зі співвідношенням суб'єктивної та об'єктивної бідності, суб'єктивні ознаки соціального відторгнення часто мають значно гостріші наслідки.

Важливим важелем захисту своїх прав і, відповідно, запобіжником соціальному відторгненню є розвинене громадянське суспільство, яке забезпечує реальні можливості будь-якого об'єднання груп за демографічними, соціальними або географічними ознаками. Тому в Україні, де ефективне громадянське суспільство ще повністю не сформовано, а переважна частина об'єднаних акцій населення здійснюється під впливом політичних подій та (або) політичних лідерів, важко розраховувати на дієві процеси соціального залучення або протидії соціальному відторгненню.

Соціальне відторгнення віддзеркалює часткове або повне вилучення особи (групи) із соціальної структури суспільства й суспільних процесів [7, с. 128-129], є наслідком існуючих (нормативних або психологічних) перешкод для їх суспільно значущої

ролі. До цієї категорії потрапляють не лише представники так званих найнижчих щаблів суспільства, а всі, чиє життя визначається ступенем байдужості та жорсткістю контролю з боку інших груп суспільства, а не особистим вибором.

Окремо слід звернути увагу на так зване «добровільне відторгнення або самовідторгнення», яке виникає внаслідок свідомих чи напівсвідомих дій самої особи, спрямованих на її відсторонення від суспільних потреб.

Всі окреслені напрями соціального відторгнення мають власний шлях нівелювання або переведення в позитивний вектор. Окремої уваги заслуговує фінансова складова забезпечення таких шляхів. Ключовою позицією фінансування мають виступати приховані фінансові резерви, акумульовані системою зворотного зв'язку індикативної соціальної відповідальності на каталізatori економічних інструментів розвитку.

Одним з таких шляхів нівелювання соціального відторгнення є формування мотиваційного механізму націленості молоді на здобуття вищої освіти, метою якого є не тільки задоволення інтересів індивідуумів в освіті, але й одночасно виступає ресурсом соціальної мобільності, яка і визначає життєві стратегії навчання. Варіантом соціального відторгнення у сфері соціального захисту можна запропонувати впровадження соціальних паспортів сімей та осіб, які звертаються в соціальну службу, зокрема розробку індивідуальних програм соціального обслуговування та виділення в системі вищої освіти напряму підготовки кадрів відповідної кваліфікації в управлінні соціальними закладами.

Стратегічним напрямом діяльності державних структур у сфері соціального відторгнення є робота у напрямі розвитку мережі організацій, що надають соціальні послуги, механізмів соціально-економічної залученості, а також надання ключових позицій управління ними неурядовим організаціям через запровадження механізму підтримки громадських ініціатив на місцевому рівні.

Виходячи з цього, соціальне відторгнення є багатопланою, комплексною категорією. Його вивчення має доповнювати традиційні дослідження бідності, оскільки обидва ці явища свідчать про втрати людських ресурсів, можливостей та життєвих шансів, що є неприпустимим з позиції соціальної справедливості і забезпечення сталості економічного зростання в майбутньому [8]. Соціальне відторгнення визначає широке коло соціально-економічних процесів, що призводить до виключення окремих осіб або цілих груп населення із звичних для суспільства соціальних зв'язків і способу життя. Внаслідок проявів соціального відторгнення суспільні групи не мають можливості повною мірою скористатися правами на освіту та охорону здоров'я, зайнятості і гідний рівень життя, задоволення культурних, релігійних, соціальних потреб. У сучасних умовах проблеми соціального відторгнення пов'язують не лише з відтворенням соціальної нерівності, а й з розривом соціальних зв'язків і кризою ідентичності, що охоплює значну частину суспільства.

Отже, соціальне відторгнення є проявом

прямого порушення базових прав людини – на якісну освіту, на медичні послуги і добре здоров'я, на прийнятний рівень життя, на доступ до культурного надбання, на захист своїх інтересів і загалом на участь в економічному, соціальному, культурному, політичному житті – та ознакою низького рівня людського розвитку в країні. Воно полягає в тому, що окремі люди, групи або цілі співтовариства страждають від ряду взаємопов'язаних проблем, таких як безробіття, низька кваліфікація, низький рівень доходів, погані умови життя, високий рівень злочинності, розпад сімей тощо.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Отже, результатом урядових дій щодо соціально-економічних трансформацій країни має стати подолання наявного соціального відторгнення та впровадження механізмів зворотної дії таких як соціальна залученість.

На додаток до розробки політик і конкретних заходів соціального залученості, важливим є створення толерантного середовища в українському суспільстві, забезпечить визнання багатомірності сучасного

соціуму. У процесі розробки політики та реалізації програм соціального залучення має бути врахована думка представників цих груп. Рекомендовані заходи повинні впроваджуватися урядом спільно з органами місцевого самоврядування, інститутами громадянського суспільства та приватним сектором. Ефективна реалізація політики соціального залучення можлива за умови тісної співпраці всіх складових суспільства.

Таким чином, соціальне відторгнення є багатомірним феноменом, який можна і потрібно вимірювати. Особливості місцевих умов значно впливають на соціальне відторгнення. Необхідно розірвати замкнене коло соціального відторгнення і забезпечити сприятливі умови, що обмежують ризики соціального відторгнення і підвищують можливості людини брати участь у житті суспільства. Зосередження уваги лише на скороченні бідності за доходами або на процесі економічного залучення не сприятиме вирішенню проблеми соціального відторгнення. Соціальне залучення вимагає комплексних підходів, орієнтованих на вирішення проблем соціального відторгнення в усіх напрямках одночасно.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30 – С. 3.
2. Explanatory report to the revised European Social Charter (Article 8). – European Social Charter. Collected texts (6th edition) (updated to 30 June 2008). – P. 172.
3. Національна доповідь: людський розвиток 2011 р. «Україна: на шляху до соціального залучення» / За ред. Е. М. Лібанової. – К.: ПРООН в Україні, Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи. – 124 с.
4. Shields J. Johns Hopkins Bloomberg School of Public Health [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://releases.jhu.edu/>
5. Sharon H. Kim Outside advantage: Can social rejection fuel creative thought? / Sharon H. Kim, Lynne C. Vincent, Jack Goncalo // Journal of Experimental Psychology: General. – № 143(3). – P. 605 – 611.
6. European Commission. Joint Report on Social Inclusion. 2004 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.develop.com/>
7. Ліхоносова Г. С. Соціальне відторгнення: напрями прояву в Україні / Ліхоносова Г. С. // Часопис економічних реформ. – 2012. – № 3(7). – С. 124-130.
8. Kieselbach T. Long-term Unemployment among Young People: The Risk of Social Exclusion. 2003.

Ліхоносова Анна Сергеевна

МЕСТО ФЕНОМЕНА СОЦИАЛЬНОГО ОТТОРЖЕНИЯ В СОВРЕМЕННЫХ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ ТРАНСФОРМАЦИЯХ

В Конституции Украины указано, что каждый человек имеет право на свободное развитие своей личности, права и свободы человека не могут быть отменены или ограничены. Однако, эти принципы не имеют реальной реализации на территории Украины. Очень большое количество населения Украины пока определяют себя в качестве социально отчужденных. Целью статьи является определение современного места феномена социального отторжения в условиях значительных социально-экономических сдвигов и трансформаций в Украине. Специфика исследования обуславливает необходимость использования фундаментальных положений мировой экономической литературы, региональной и пространственной экономики, управления социально-экономическими системами, в совокупности проявляется в применении ряда теоретико-методологических подходов, специальных и общенаучных методов, таких как: методы наблюдения и обобщения при определении предпосылок социального отторжения; методы экспертного исследования при определении приоритетных направлений социальной привлекательности; монографического анализа при определении тенденций и направлений распространения феномена социального отторжения в условиях социально-экономических преобразований; системный подход при обосновании причин социального отторжения; рефлексивных методов при выборе управленческих решений по социально-экономическому развитию. Научная новизна исследования заключается в выделении социального отторжения с положительным и отрицательным вектором направления как для поведения личности, так и общества и экономического положения Украины в целом путем трактовки

социального отторжения в качестве последствия негативной социальной мобильности. Также предложенной новизной статьи является финансовая составляющая обеспечения путей преодоления негативного социального отторжения и внедрение программ социальной привлекательности. Направлениями дальнейших исследований является формирование мотивационного механизма нацеленности молодежи на получение высшего образования, целью которого является не только удовлетворение интересов индивидуумов в образовании, но и одновременно выступает ресурсом социальной мобильности, которая и определяет жизненные стратегии обучающихся. Другим стратегическим направлением исследований в рамках преодоления негативного социального отторжения следует отметить развитие сети организаций, предоставляющих социальные услуги, механизмов социально-экономической вовлеченности, а также предоставление ключевых позиций управления ими неправительственным организациям через внедрение механизма поддержки общественных инициатив на местном уровне.

Ключевые слова: социальное отчуждение, социальное вовлечение, социально-экономическое развитие, общественные трансформации, национальное сознание, преодоления бедности, степень отчуждения, качество жизни.

Likhonosova H.

PLACE THE PHENOMENON OF SOCIAL EXCLUSION IN THE CONTEMPORARY SOCIAL AND ECONOMIC TRANSFORMATIONS

The Constitution of Ukraine states that everyone has the right to free development of his personality, rights and freedoms cannot be waived or limited. However, these principles have no real implementation in Ukraine. The article aims to define the current phenomenon of social exclusion place under conditions of significant social and economic changes and transformations in Ukraine. Specificity research necessitates the use of basic provisions of global economic literature, regional and spatial economics, management of social and economic systems, all of which is shown in the application of a number of theoretical and methodological approaches, and specific scientific methods such as observation and synthesis methods in determining social preconditions rejection; expert research methods in determining the priorities of social inclusion; monographic analysis in identifying trends and directions of propagation phenomenon of social exclusion in terms of social and economic transformation; systematic approach to justifying reasons of social exclusion; reflective methods when selecting management solutions to social and economic development. The scientific novelty of the research lies in the isolation of social exclusion with positive and negative direction vector for the behavior of the individual and society and economic situation in Ukraine as a whole by the interpretation of social exclusion as a result of negative social mobility. Also financial component providing ways to overcome the negative social exclusion and implement programs of social involvement is a proposed novelty of the article. Directions for further research is to develop youth motivational mechanism focus on higher education, which aims not only to satisfy the interests of individuals in education, but at the same time acts as a resource for social mobility, which determines the life strategies of students. Another strategic direction of research in the framework of combating negative social exclusion should be noted the development of a network of organizations providing social services, mechanisms of social and economic involvement, and providing key management positions NGOs through implementation mechanism to support community initiatives at the local level.

Key words: social exclusion, social inclusion, economic and social development, social transformation, national consciousness, poverty reduction, the degree of alienation, the quality of life.

Одержано 23.03.2015 р.